

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi yksityishenkilön
velkajärjestelystä annetun lain 30 §:n muuttamisesta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan, että yksityishenkilön velkajärjestelystä annettua lakia muutetaan niin, että pääsääntöinen maksuohjelman kesto on kolme vuotta. Jos velallisen maksuvelvollisuus on kokonaan poistettu tai velkajärjestely on myönnetty velalliselle velkajärjestelyn esteestä huolimatta, maksuohjelman kesto olisi viisi vuotta. Siinä tapauksessa, että

velalliselta puuttuu pysyvästi maksuvara sairauden, iän tai muun vastaavan syyn vuoksi, maksuohjelma voisi olla viittä vuotta lyhyempikin.

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian. Laki ei koskisi ennen lain voimaantuloa vahvistettuja maksuohjelmia.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYS.....	2
YLEISPERUSTELUT	3
1 JOHDANTO	3
2 NYKYTILA	3
2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö.....	3
2.2 Ulkomaiden lainsäädäntö	4
Englanti	5
Italia.....	5
Puola.....	5
Ranska	5
Romania	5
Ruotsi	6
Norja.....	6
Saksa.....	6
Slovakia.....	6
Tanska	6
Tsekin tasavalta	6
Unkari.....	7
3 ESITYKSEN TAVOITTEET JA KESKEISET EHDOTUKSET	7
4 ESITYKSEN VAIKUTUKSET.....	9
5 ASIAN VALMISTELU	11
6 MUITA ESITYKSEEN VAIKUTTAVIA SEIKKOJA.....	11
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	13
1 LAKIEHDOTUKSEN PERUSTELUT	13
2 VOIMAANTULO.....	14
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS	14
LAKIEHDOTUS	15
Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 30 §:n muuttamisesta	15
LIITE	17
RINNAKKAISTEKSTI.....	17
Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 30 §:n muuttamisesta	17

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Yksityishenkilön velkajärjestelystä annettu laki (57/1993, jäljempänä velkajärjestelylaki, HE 183/1992 vp) tuli voimaan 8 päivänä helmikuuta 1993. Lakia on sittemmin muutettu lukuisia kertoja, ja se on tehtyjen muutosten vuoksi käynyt varsin vaikeaselkoiseksi.

Oikeusministeriö asetti 18 päivänä syyskuuta 2009 työryhmän, jonka tehtävänä on laatia ehdotukset yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain uudistamiseksi. Ensimmäisessä vaiheessa työryhmän tehtävänä oli arvioida sitä, tulisiko velkajärjestelyn maksuohjelmaa lyhentää. Käsillä oleva esitys koskee tätä ensimmäistä vaihetta.

Seuraavassa vaiheessa työryhmän tehtävänä on selvittää muun muassa velkajärjestelyn edellytysten ja esteperusteiden ajantasaisuutta sekä mahdollisuutta yksinkertaistaa menettelyä etenkin lisäsuoritusjärjestelmän osalta. Työryhmän tulee myös kartoittaa velkajärjestelylain mahdolliset ongelmakohdat yritystoiminnan kannalta. Lisäksi työryhmän tehtävänä on arvioida ulosoton vapaakuukausimallia ja selvittää, voitaisiinko toteuttaa velkavastuun enimmäiskesto myös silloin, kun velallista vastaan ei ole haettu tuomiota.

Tämä esitys on laadittu voimassa olevan velkajärjestelylain pohjalte. Esityksen johdosta on tarkoitus ehdottaa tiettyjä muita muutoksia velkajärjestelylakiin uudistustyön seuraavassa vaiheessa. Näitä seikkoja selostetaan jäljempänä jaksossa 6. Esimerkiksi velkajärjestelyssä vahvistetun maksuohjelman kesto on vain yksi osa sitä kokonaisaikaa, joka muodostuu velkaongelman syntymisestä velallisen vapautumiseen velkavastuusta. Tätä aikaa tarkastellaan kokonaisvaltaisesti uudistuksen seuraavassa vaiheessa.

Esityksessä ehdotetaan velkajärjestelyn maksuohjelman lyhentämistä tiettyjä poikkeuksia lukuun ottamatta. Kyseessä ovat jälkikäteiset lainsäädännölliset keinot jo syntyneen maksukyvyttömyystilanteen korjaamiseksi. Ensisijaisempaa on kuitenkin pyrkiä ehkäisemään velkaongelmien syntymistä eri

toimijoiden antamalla talousvalistuksella. Keskeistä on myös talous- ja velkaneuvonnan resurssien riittävyys, neuvontatyön painopisteen siirtäminen kokonaisvaltaisemman talousneuvonnan suuntaan ja neuvontatyö maksuvaikeuksien uusiutumisen estämiseksi. Sosiaalisen luototuksen laajentaminen ja toimintaohjelmat kansalaisten syrjäytymisen estämiseksi ovat myös keskeisiä keinoja velkaongelmien hoitamisessa.

2 Nykytila

2.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Velkajärjestelylaissa jaotellaan tavalliset velat ja vakuusvelat. Tavallisten velkojen osalta maksuohjelman kesto on voimassa olevan lain mukaan viisi vuotta. Alkuperäisen velkajärjestelylain mukaan maksuohjelma voitiin määrätä viittä vuotta lyhyemmäksi, jos se oli kohtuullista ottaen huomioon velallisen olosuhteet sekä se, miten ja missä määrin velallinen on suorittanut velkojaan ennen velkajärjestelyn hakemista tai suorittaa niitä omaisuuden rahaksimuutosta saatavilla varoilla. Perustelujen mukaan lyhyempi maksuohjelma voi olla kohtuullinen muun muassa silloin, kun velallinen on iäkäs tai on jo pitkään pyrkinyt huomattavin ponnisteluin selviytymään veloistaan. Esiin tuotiin myös velkajärjestelyn alkamisen pitkittyminen velallisesta riippumattomista syistä esimerkiksi muutoksenhaun vuoksi.

Velkaantumisesta kuluneelle ajalle annettiin oikeuskäytännössä merkitystä vain, jos velallinen oli kyennyt maksamaan velkojaan vähäistä enemmän. Tuomioistuimet vahvistivat alle viiden vuoden maksuohjelmia harvoin, käytännössä vain silloin, kun viiden vuoden maksuohjelma oli velallisen olosuhteisiin nähden poikkeuksellisen raskas.

Vuoden 2003 alusta voimaan tulleella lainmuutoksella (laki 1273/2002, HE 98/2002 vp) laajennettiin mahdollisuutta määrätä maksuohjelman kesto viittä vuotta lyhyemmäksi myös velkaantumisesta kuluneen ajan perusteella. Perustelujen mukaan

kyse on kokonaisharkinnasta, jolloin merkitystä annetaan myös velallisen olosuhteille.

Nykyisen velkajärjestelylain 30 §:n 2 momentin mukaan maksuohjelman kesto voi olla viittä vuotta lyhyempikin, jos se on kohtuullista ottaen huomioon velallisen olosuhteet, velkaantumisesta kulunut aika sekä se, miten ja missä määrin velallinen on suorittanut velkojaan ennen maksuohjelman vahvistamista tai suorittaa niitä omaisuuden rahaksimuutosta saatavilla varoilla.

Käytännössä vuoden 2003 uudistuksen jälkeenkin maksuohjelma on vain harvoin vahvistettu alle viiden vuoden pituiseksi. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen selvityksen mukaan vuonna 2006 ainoastaan 12 prosenttia maksuohjelmista vahvistettiin viittä vuotta lyhyemmiksi (Vesa Mutttilainen, Velkajärjestelyn kehityssuuntia 1993—2006. Verkko-katsauksia 2/2007).

Vakuusvelkojalla on panttioikeus velallisen omaisuuteen saatavansa vakuutena. Vakuusvelkojan osalta velkajärjestelylaissa ei määrätä maksuohjelmalle enimmäiskestoja. Jos velallinen on saanut säilyttää omistusasuntonsa, maksuohjelman kesto voi olla viittä vuotta pitempi, ei kuitenkaan tavallisten velkojen osalta ylittää kymmentä vuotta. Velallisen tulee suorittaa tavallisia velkojaan vähintään laissa säädetty määrä.

Niin sanottu nollaohjelma, jossa velallisen maksuvelvollisuus on kokonaan poistettu, kestää voimassa olevan velkajärjestelylain mukaan aina viisi vuotta. Sitä ei siis voida määrätä lyhyemmäksi edes edellä mainituilla perusteilla. Jos velallinen saa myöhemmin varallisuutta tai tuloa, hän on velvollinen lisäsuorituksiin velkajärjestelylaissa säädetyn laskuperusteen mukaisesti. Velallisen maksuvelvollisuutta ei voimassa olevan lain mukaan voida poistaa, jos maksuvara puuttuu tai on vähäinen väliaikaisena pidettävästä syystä. Tällöin velkajärjestelyä ei voida myöntää (velkajärjestelylain 9 a §). Toisaalta velkajärjestelyn myöntämisen edellytyksenä ei ole, että velallisella on vakituinen tai pitkäaikainen työsuhde ja säännölliset tulot. Maksuohjelma voidaan laatia myös tilapäistöissä taikka määräaikaissä tai muissa niin sanotuissa epätyypillisissä työsuhteissa oleville velallisille (hallituksen esitys 180/1996 vp laiksi

yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta).

Velkajärjestelylaissa säädetään lukuisia velkajärjestelyn esteitä (lain 10 §). Este saada velkajärjestely on esimerkiksi se, että velalliselle on määrätty rikoksen perusteella maksuvelvollisuus, eikä velkajärjestelyä voida pitää perusteltuna. Törkeän sopimaton tai keinotteluonteinen elinkeinotoiminta, taloudellisen tilanteen sopimaton heikentäminen, jonkun velkojan suosiminen, velkojen asemaa vahingoittava taloudellisen aseman järjestely sekä varojen salaaminen ulosottomenettelyssä ovat niin ikään este päästä velkajärjestelyyn. Käytännössä suhteellisen yleinen velkajärjestelyn este on se, että velallisen katsotaan velkaantuneen ilmeisen kevytmielisesti. Aikaisemmin myönnetty velkajärjestely on este myöntää uutta velkajärjestelyä.

Siitä huolimatta, että velallista koskee jokin velkajärjestelyn esteistä, hänelle voidaan myöntää velkajärjestely, jos siihen on painavia syitä ottaen erityisesti huomioon velkaantumisesta kulunut aika, velallisen toimet velkojen maksamiseksi ja muut velallisen olosuhteet sekä velkajärjestelyn merkitys velallisen ja velkojen kannalta (velkajärjestelylain 10 a §). Erityissäännöstä velkajärjestelyn kestosta tässä tapauksessa ei ole.

Velkajärjestelylain mukaan maksuohjelman kesto on mahdollista jatkaa yksityisvelkojan hyväksi ja tämän vaatimuksesta enintään kaksi vuotta. Tämä edellyttää, että jatkamiseen on erityisen painavia syitä ottaen huomioon kyseisen yksityisvelkojan saatavan määrä ja hänen taloudellinen asemansa sekä velallisen olosuhteet.

Jos velallisen on velkajärjestelylain mukaan suoritettava selvittäjän saatava, maksuohjelman kesto pitenee enintään neljä kuukautta.

2.2 Ulkomaiden lainsäädäntö

Käsillä oleva esitys, kuten nykyinenkin velkajärjestelylaki, on sopusoinnussa Euroopan neuvoston ministerikomitean suosituksen, recommendation CM/Rec(2007)8 kanssa. Suosituksessa muun muassa korostetaan jäsenvaltioiden vastuuta huolehtia siitä, että velkajärjestelyn maksuohjelmat ovat kattavia

sekä kohtuullisia niin maksettavan määrän kuin keston suhteen. Jäsenvaltioiden tulee edistää ylivelkaantuneiden henkilöiden paluuta yhteiskuntaan ja pääsyä työmarkkinoille.

Voimassa olevan ulkomaisen lainsäädännön ja mahdollisten uudistushankkeiden selvälle saamiseksi työryhmä on lähettänyt kyselyn velkajärjestelystä, erityisesti maksuohjelman kestosta, muille EU-maille. Seuraava katsaus ulkomaiden lainsäädäntöön perustuu pääosin tähän kyselyyn.

Englanti

Englannissa maksukyvytön luonnollinen henkilö ja yksityisyrittäjä voidaan määrätä konkurssiin. Menettelystä säädetään vuoden 1986 insolvenssilaisissa (*Insolvency Act*). Menettelyä on uudistettu lailla vuodelta 2002 (*Enterprise Act 2002*).

Velallinen voi vapautua veloistaan vuoden kuluttua konkurssin alkamisesta. Pesänhoitaja voi kuitenkin vaatia oikeudelta määräystä, ns. *Income Payment Order*, jonka nojalla velallisen on suoritettava tuloistaan velkojaan vielä kolmen vuoden ajan. Vaihtoehtoisesti velallinen ja pesänhoitaja voivat tehdä tästä maksuvelvollisuudesta sopimuksen, ns. *Income Payments Agreement*. Veloista vapautumisen ulkopuolelle on suljettu tietyt velkatyypit, kuten petollisella menettelyllä syntyneet velat, sakot ja perheoikeudelliset suoritukset.

Italia

Italiassa ei tällä hetkellä ole yksityishenkilön velkajärjestelyä. Italian parlamentissa on käsiteltävänä lakiehdotus, johon sisältyy säännökset ylivelkaantuneiden luonnollisten henkilöiden maksukyvyttömyysmenettelystä. Ehdotuksen mukaan ylivelkaantuneet kuluttajat ja pienet yksityiset yritykset voisivat ehdottaa kaikille velkojille sopimusta, joka olisi tuomarin valvonnassa.

Puola

Puolassa on laki vuodelta 2003 (*Bankruptcy and Rehabilitation Procedures Law*), jossa

säädetään yrittäjien konkurssista ja yksityishenkilöiden konkurssista.

Maksuohjelma on mahdollinen yksityishenkilöille. Jos konkurssipesän varojen rahaksimuuton jälkeen on jäljellä velkoja, tuomioistuin voi konkurssivelallisen pyynnöstä päättää enintään viiden vuoden maksuohjelmasta. Jos olosuhteiden muuttuminen tekee takaisinmaksun mahdolliseksi, tuomioistuin voi pidentää takaisinmaksuaikaa enintään kahdella vuodella. Jos konkurssivelallisen taloudellinen asema yllättävästi paranee esimerkiksi lahjoituksen tai perinnön johdosta, tuomioistuin voi suurentaa velkojen takaisinmaksun määrää. Näin ei kuitenkaan tehdä tilanteessa, jossa parantuminen johtuu velallisen yritys- tai ammattitoiminnasta. Tarkoituksena on kannustaa velallisia lisäämään aktiivisuuttaan.

Tuomioistuimen tähän suostuessa konkurssiin mennyt yrittäjä voi sopia velkojensa kanssa siitä, miten hän maksaa velkojaan. Tällöin voidaan sopia maksuohjelmasta, mutta kaikkien velkojen tulee tähän suostua. Tällaisissa sopimuksissa voidaan käyttää maksujen lykkäämistä, velkojen takaisinmaksua erissä, osittaista veloista vapauttamista tai velkojen vaihtamista yrityksen osakkeisiin tai osuuksiin. Tiettyt velat, kuten elatusvelvollisuus, on suljettu järjestelyn ulkopuolelle.

Ranska

Ranskassa yksityishenkilön velkajärjestelystä säädetään kuluttajalaisissa (*Code de la Consommation*). Menettelyn kokonaiskesto ei saa ylittää kymmentä vuotta. Velkajärjestelymenettely kattaa velallisen muut kuin elinkeino- tai ammattitoiminnasta aiheutuneet velat (*dettes non professionnelles*). Menettely ei kuitenkaan kata elatusvelkoja, sakkoja eikä rikoksen uhreille maksettavia vahingonkorvauksia. Velkajärjestelykeinoina voidaan käyttää muun muassa maksuajan myöntämistä, lyhennysten ensisijaistamista, korkojen alentamista taikka veloista vapauttamista.

Romania

Romaniassa ei ole lainsäädäntöä yksityishenkilön velkajärjestelystä.

Ruotsi

Ruotsissa yksityishenkilön velkajärjestelystä säädetään laissa 2006:548 (*skuldsaneringslagen*). Maksuohjelman kesto on viisi vuotta, ellei ole erityisiä syitä määrätä kestoä tätä lyhyemmäksi. Käytännössä maksuohjelma on määrätty viittä vuotta lyhyemmäksi velallisen hyvin korkean iän tai vakavan sairauden takia. Yksityistä yritystoimintaa harjoittavat luonnolliset henkilöt on periaatteessa suljettu velkajärjestelyn ulkopuolelle.

Pääsääntö on, että velkajärjestely kattaa velallisen kaikki velat ja maksuohjelman keston päätyttyä velallinen vapautuu veloistaan.

Norja

Norjan velkajärjestelylaissa (1992—07—17 nr 99, Lov om frivillig og tvungen gjeldsordning for privatpersoner) säädetään vapaaehtoisesta ja lakisääteisestä velkajärjestelystä. Lakisääteisessä velkajärjestelyssä maksuajan lähtökohtainen pituus on viisi vuotta (§ 5—2). Painavista syistä velalliselle voidaan vahvistaa muunpitäinen maksuohjelma.

Harkittaessa, vahvistetaanko maksuohjelma viittä vuotta lyhyemmäksi, otetaan huomioon muun muassa se, merkitsisikö viiden vuoden mittainen maksuohjelma velalliselle kohtuutonta räsitusä, muodostaako takausvastuu olennaisen osan velallisen maksuvelvollisuudesta ja onko velallinen jo pitkän ajan suorittanut velkojaan velkajärjestelyn ulkopuolella.

Yli viiden vuoden maksuohjelma voidaan vahvistaa muun muassa eräin ehdoin asunon säilyttämiseksi taikka jos velallisella on maksettavana rikosperusteisia korvausvelkoja tai huomattava määrä opintolainaa. Yli kahdeksan vuoden ohjelma voidaan vahvistaa vain erityisen poikkeuksellisissa tapauksissa. Maksuohjelman kesto ei saa ylittää kymmentä vuotta.

Saksa

Saksassa säännökset yksityishenkilön velkajärjestelystä sisältyvät insolvenssilakiin (*Insolvenzordnung*), joka sisältää myös konkurssia ja yrityssaneerausta koskevat säännökset. Yksityishenkilö voi vapautua veloistaan kuuden vuoden maksuohjelman jälkeen.

Velkajärjestelyn myöntäessään tuomioistuin päättää, että velallinen vapautuu veloistaan, jos hän täyttää laissa säädetyt velvollisuutensa. Velallisen on kuuden vuoden ajan suoritettava ulosmittauskelpoinen osa tuloistaan uskotulle miehelle, joka jakaa sen velkojille. Maksuohjelman keston päättymisen jälkeen tuomioistuin voi uskottua miestä ja velkoja kuultuaan päättää veloista vapautumisesta. Tietyt velat on kuitenkin laissa suljettu veloista vapautumisen ulkopuolelle.

Slovakia

Slovakiassa yksityishenkilö voi saada velkajärjestelyn konkurssia ja velkojen järjestelyä koskevan lain (7/2005) nojalla. Maksuohjelman kesto on kolme vuotta. Laki ei erottele yrittäjiä muista henkilöistä. Menettely kattaa kaikki velallisen velat. Tuomioistuin päättää rahamäärän, jolla velallisen tulee vuosittain velkojaan suorittaa.

Tanska

Tanskan konkurssilaissa (*Konkurslov*) on säännökset konkurssista, pakkoakordista ja velkajärjestelystä. Velkajärjestely voidaan myöntää maksukyvyttömälle luonnolliselle henkilölle, jolla ei ole selvittämättömiä taloudellisia suhteita. Maksuohjelman kesto on yleensä viisi vuotta, mutta sitä voidaan erityisistä syistä lyhentää tai pidentää. Velkajärjestely kattaa kaikki ennen menettelyn alkamista syntyneet velat. Velkajärjestelyssä velkojen määrää alennetaan tai maksuvelvollisuus poistetaan.

Vuonna 2005 voimaan tulleella lainmuutoksella muutettiin velkajärjestelyä koskevia säännöksiä yrittäjien osalta. Kun velallisen velat ovat pääosin aiheutuneet konkurssiin menneestä elinkeinotoiminnasta, maksuohjelman kesto on yleensä kolme vuotta.

Tsekin tasavalta

Tsekin tasavallassa on uusi maksukyvyttömyyslainsäädäntö (182/2006), jonka nojalla 1.1.2008 lähtien yksityishenkilö on voinut päästä velkajärjestelyyn. Velkajärjestely (*debt adjustment*) on mahdollinen vain yksi-

tyishenkilöille. Yrittäjiä varten on eri maksukyvyttömyysmenettely.

Velallisen täytyy tarjoutua maksamaan vähintään 30 % veloista, kertasuorituksena tai erissä, enintään viiden vuoden aikana. Kun velallinen on suorittanut 30 % veloistaan viiden vuoden aikana, loput veloista voidaan antaa anteeksi. Määrä voi olla alle 30 %, jos velkojat tähän suostuvat. Velkajärjestely voi kattaa kaikki muut velat paitsi elatusvelvollisuuden.

Unkari

Unkarissa ei tällä hetkellä ole lainsäädäntöä yksityishenkilön velkajärjestelystä, mutta uusi laki kuluttajien maksukyvyttömyysmenettelystä on valmisteltavana. Lakiluonnoksen mukaan maksuohjelman kesto olisi viisi vuotta. Yrittäjät ja yritystoiminnasta aiheutuneet velat olisi suljettu menettelyn ulkopuolelle. Muilta osin tarkoitus olisi, että menettely kattaisi kaikki velat. Menettelyn tarkoituksena olisi saada aikaan sopimus velallisen ja velkojien välillä velkajärjestelystä ja saada velkojien ja tuomioistuimen hyväksyntä maksuohjelmalle. Maksuohjelmassa voitaisiin käyttää velkajärjestelykeinoina veloista vapauttamista kokonaan tai osittain, koron alentamista tai maksuajan myöntämistä.

3 Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että velkajärjestelyn maksuohjelma lyhentyisi viidestä vuodesta kolmeen vuoteen. Kuitenkin jos velallisen maksuvelvollisuus on kokonaan poistettu maksuvaran puuttumisen vuoksi, tällainen nollaohjelma vahvistettaisiin viiden vuoden pituiseksi. Myös silloin, kun maksuohjelma on vahvistettu esteestä huolimatta, ohjelman kesto olisi viisi vuotta.

Jos velalliselle on vahvistettu nollaohjelma ja velalliselta puuttuu pysyvästi maksukyky, maksuohjelman kesto voisi kuitenkin olla viittä vuotta lyhyempi. Maksukyky voi puuttua pysyvästi sairauden, iän tai muun vastaavan syyn vuoksi. Tämä koskisi myös sitä tilannetta, että nollaohjelma on vahvistettu sel-

laiselle velalliselle, joka on päässyt velkajärjestelyyn esteestä huolimatta.

Pääsääntö maksuohjelman kesto. Esiityksen tavoitteena on edesauttaa ja nopeuttaa ylivelkaantuneiden henkilöiden palaamista takaisin yhteiskuntaan aktiivisiksi toimijoiksi. Tällä tavoitteellaan velallisten taloudellisen tilanteen nykyistä nopeampaa normalisoitumista. Nopea taloudellisen tilanteen normalisoituminen on luonnollisesti velallisen edun mukaista, koska anteeksiannettavien velkojen määrä on yleensä huomattava ja maksuohjelman taloudelliset vaatimukset velalliselle ovat varsin tiukat ja toimeentulo on niukkaa maksuohjelman aikana. Tavoitteena on tukea työelämässä tai yritystoiminnassa olevien velallisten aktiivisuutta maksuohjelman ajan. Jo vuonna 2003 tehdyllä muutoksella pyrittiin lisäämään viittä vuotta lyhyempien ohjelmien määrää. Käsillä oleva esitys jatkaa tätä aiempaa pyrkimystä.

Maksuohjelmien lyhentämisellä tavoitellaan myös säästöjä yhteiskunnalle. Säästöjä toivotaan saatavan velallisten aktivoitumisen kautta. Tavoitteena myös on, että maksuohjelmien erilaiseen hallintaan, kuten lisäsuoritusten laskemiseen, kuluvat talous- ja velkaneuvonnan resurssit voitaisiin kohdentaa akuutissa ongelmatilanteessa olevien velallisten auttamiseen. Lisäsuoritusjärjestelmää on tarkoitus arvioida kokonaisuudessaan seuraavassa uudistusvaiheessa.

Velkajärjestelylain uudistuksella tulee pyrkiä siihen, ettei velkojien nykyisin maksuohjelmista saama kertymä pienentyisi. Tosin ensivaiheessa kertymä pienentyy, koska maksuohjelmaa esitetään lyhennettäväksi. Kuitenkin yhdistettynä toimiin, joilla pyritään vähentämään velkojille tuottamattomien maksuohjelmien määrää ja nykyistä paremmin kannustamaan velallisia hakeutumaan pois näistä ohjelmista, voidaan maksuohjelman lyhentämisen haittavaikutuksia kompensoida velkojille. Erilaisia kannustinjärjestelmiä selvitetään uudistuskokonaisuuden seuraavassa vaiheessa.

Alentamisperusteita kolmen vuoden maksuohjelmalle ei esitetä. Maksuohjelman lyhentymisen kolmeen vuoteen on niin merkittävä muutos velallisten hyväksi, että on vaikea perustella enää tätä lyhyempiä maksuohjelmia edes yksittäistapauksissa, lukuun ot-

tamatta velallisia, joilta alla todetun mukaisesti puuttuu pysyvästi maksukyky.

Silloin, kun velallisen maksuvelvollisuus on kokonaan poistettu maksuvaran puuttumisen vuoksi tai kun velkajärjestely on myönnetty esteestä huolimatta, maksuohjelman kesto on ehdotuksen mukaan viisi vuotta. Sen sijaan velkojille suorituksia kerryttävän maksuohjelman kesto olisi mainittu kolme vuotta. Poikkeuksena olisi tilanne, jossa velallinen on saanut säilyttää asuntonsa. Tällöin tavallisten velkojen osalta maksuohjelma voisi olla enintään 10 vuoden pituinen, kuten nykyisinkin. Nykyiseen tapaan maksuohjelmaa voidaan jatkaa yksityisvelkojan hyväksi ja maksuohjelma voi jatkua enintään neljä kuukautta selvittäjän palkkion suorittamiseksi.

Maksuvaran puuttumisesta tai esteestä huolimatta vahvistetun ohjelman kesto. Velkajärjestelyn maksuohjelman pituuden tulee olla yleisesti hyväksyttävä. Tämä tarkoittaa sitä, ettei velkajärjestely saa herättää laajamittaista epäoikeudenmukaisuuden tunnetta niiden velallisten keskuudessa, jotka pienestäänkin maksuvarastaan hoitavat vapaaehtoisesti velvoitteensa. Järjestelmä ei saa myöskään suosia velallistahoa tavalla, joka houkuttelee holtittomaan luotonottoon ja laskemaan sen varaan, että velvoitteet hoituvat lyhyellä ja kevyellä maksuohjelmalla.

Silloin, kun velallisen maksuvelvollisuus on kokonaan poistettu, järjestelmän yleinen hyväksyttävyys puoltaa sitä, että maksuohjelman kesto säilyy viitenä vuotena. Jos velallinen ei kykene maksamaan mitään tai vain vähäisenä pidettävän määrän, on perusteltua odottaa riittävän pitkä aika tilanteen mahdollista korjaantumista. Velalliselle säädetään velkajärjestelylaissa myötävaikutusvelvollisuus. Sen mukaan velallisen tulee pyrkiä ylläpitämään maksukykyään ja ryhtyä sellaisiin toimenpiteisiin maksukykynsä parantamiseksi, joita häneltä kohtuudella voidaan edellyttää. Myös osa nollaohjelman saaneista velallisista maksaa lisäsuorituksia (hallituksen esitys 30/2006 vp laiksi yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain muuttamisesta).

Näin ollen kun velallisen olosuhteet saattavat muuttua niin, että hän saakin myöhemmin maksuvaraa, ei ole perusteltua lyhentää nollaohjelmaa kolmeen vuoteen. Lyhyt mak-

suohjelma ilman maksuvaraa saattaa houkuttaa velallisen passiivisesti odottamaan ohjelman päättymistä. Uudistuksen seuraavassa vaiheessa harkitaan, voisivatko myös ne velalliset, joille on vahvistettu maksuvaran puuttumisen vuoksi nollaohjelma, saada hyötyä kannustinjärjestelmistä. Eräs mahdollisuus on, että maksuohjelman kesto voisi lyhentyä, jos velallinen on työssä tai ryhtyy yrittäjäksi.

Oikeudenmukaisuussyyt puhuvat sen puolesta, että pysyvä maksuvaran puuttuminen on peruste vahvistaa viittä vuotta lyhempi maksuohjelma. Alarajaa ei olisi. Jos on selvää, ettei velallinen tule tulevaisuudessa saamaan lainkaan maksuvaraa, maksuohjelmalla ja sen kestolla ei ole normaalia tehtävää. Tällöin myöskään velallisen myötävaikutusvelvollisuus tai olosuhteiden muutos ei tuota tulosta velkojille. Silloin maksuohjelman tarkoituksettomuus ja kohtuussyyt sallivat viittä vuotta lyhyemmän maksuohjelman vahvistamisen tilanteen mukaisesti.

Yleiset velkajärjestelyn hyväksyttävyyteen ja oikeudenmukaisuuteen liittyvät näkökohdat puhuvat myös sen puolesta, että velkajärjestelyn estetilanteessa maksuohjelman pituus olisi viisi vuotta, joka on nykyisin voimassa oleva pääsääntö. Jos siis velallinen on lain 10 a §:n perusteella saanut velkajärjestelyn, vaikka velat ovat esimerkiksi rikosperusteisia tai velallinen on velkaantunut ilmeisen kevytmielisesti, maksuohjelman kesto olisi viisi vuotta. Poikkeuksena olisi tilanne, jossa velalliselle vahvistetaan nollaohjelma ja velallisen maksuvara puuttuu pysyvästi. Silloin myös esteestä huolimatta myönnetyn velkajärjestelyn maksuohjelma voisi olla yllä todetun mukaisesti viittä vuotta lyhyempi.

Myös viiden vuoden maksuohjelmia, toisin sanoen nollaohjelmia ja esteestä huolimatta vahvistettuja ohjelmia, voitaisiin jatkaa yksityisvelkojan hyväksi. Yksityisvelkojan kannalta saattaa olla hyvinkin merkityksellistä, että hänellä on mahdollisuus saada maksuohjelma jatkumaan enintään kahdella vuodella sen jälkeen, kun ohjelma on muiden velkojen osalta päättynyt. Esimerkiksi jos rikoksen tekijä saa velkajärjestelyn, asianomistajan kohdalla voi olla perusteltua saada korvaus-saataavaa perityksi seitsemän vuoden ajan.

4 Esityksen vaikutukset

Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen selvityksen (Vesa Mutttilainen, Velalliset ja maksuohjelmat vuonna 2005, Helsinki 2007, OPTL:n tutkimustiedonantoja 75) mukaan velkajärjestelyn maksuohjelmista kertyy velkojille keskimäärin 10 prosenttia niiden velallisten ohjelmista, joilla on maksuvaraa tai varallisuutta. Jos mukaan otetaan kaikki maksuohjelmat, siis myös ohjelmat, joilla ei tule lainkaan suorituksia velkojille, kertymää keskimäärin hyvin vähäiseksi, noin yhteen prosenttiin.

On selvää, että pelkkä maksuohjelman lyhentäminen pienentää velkojen kertymiä vielä tästäkin. Ilmeisesti lisäksi maksuohjelman lyhentäminen viidestä vuodesta kolmeen vuoteen pienentää kertymää jonkin verran suhteellista laskutapaa enemmän, koska velkojatalolta saatujen tietojen mukaan maksuohjelmien tuotto nousee ohjelman lopussa lisäsuoritusten vuoksi. Tätä huomiota tukee se, että Espoon talous- ja velkaneuvonnan Espoossa asuvia velkajärjestelyvelallisia koskevan selvityksen mukaan lähes 60 prosenttia lisäsuorituksista tulee velallisilta, joilla on sama työ kuin maksuohjelman vahvistamishetkellä. Espoon tekemän selvityksen mukaan ohjelman loppupuolella lisäsuorituksia kertyy maksettavaksi melko vähäistenkin muutosten vuoksi. Tällaisia muutoksia ovat esimerkiksi verotuksen keventyminen, palkkojen ja eläkkeiden yleiskorotukset ja vähäiset ylityöt.

Luotonanto on nykyaikaisessa yhteiskunnassa välttämättömyys. Siitä hyötyvät sekä kotitaloudet että liike-elämä. Luottojen avulla kansalaiset pystyvät rahoittamaan esimerkiksi asunnonhankinnan, kulutushyödykkeiden ostamista ja opintoja. Nykyaikaisessa luotonannossa on kuitenkin myös epäterveitä piirteitä. Kulutusluottojen tarjonnassa etenkin niin sanotut pikaluotot ovat johtamassa laajamittaisiin kansalaisten maksuongelmiin. Näiden ongelmien hoitamisesta aiheutuu yhteiskunnalle kustannuksia. Tässä esityksessä on kyse myös näiden kustannusten oikeudenmukaisesta jakamisesta velallisten, velkojen ja yhteiskunnan kesken, joskin esimerkiksi pikaluottojen aiheuttamiin ongelmiin

tulee puuttua ensisijaisesti itse luotonantoa koskevalla lainsäädännöllä.

Maksuohjelman lyhentämisellä on velallisten ja yhteiskunnan kustannusten kannalta positiivinen vaikutus. On tärkeää, että etenkin työikäiset velalliset, joilla on vielä toimintakykyä jäljellä, saadaan mahdollisimman pian aktiivisiksi toimijoiksi, toisin sanoen työntekijöiksi ja yrittäjiksi. Ei voida pitää hyväksyttävänä sitä, että yhteiskunnalle koituu voimallisen luottojen markkinoinnin seurauksena huomattavia kustannuksia ja kansalaiset joutuvat velkaantumisen vuoksi syrjäytymisvaaraan. Luotonantajien tulee jo luotonantotilanteessa varmistaa velallisen maksukyky ja toimia muutoinkin hyvän luotonantotavan edellyttämällä tavalla.

Yhteiskunta jo nykyisellään kohdentaa huomattavan suuren rahamäärän maksu-työttömyyden hoitamiseen esimerkiksi ulosottolaitoksen sekä talous- ja velkaneuvonnan ylläpitäjänä. Mainittuja toimintoja rahoitetaan suurelta osin verovaroista, jolloin kaikki suomalaiset osallistuvat ylläpitokustannuksiin. Näiden kustannusten määrän ja luotonannon ongelmatilanteiden hoitamistapojen välillä tulisi olla tasapaino.

Tilastokeskuksen tilastojen mukaan vuonna 2008 käräjäoikeuksissa käsiteltiin yhteensä 2 841 velkajärjestelyhakemusta. Niistä 2 371 tapauksessa velkajärjestely vahvistettiin. Vahvistetuissa maksuohjelmissa kaikkien velkojen yhteismäärä oli 226 miljoonaa euroa ja mediaanivelka oli 31 000 euroa.

Laskettuna 3,4 prosentin tulokertymällä ja 2 400 vahvistetun maksuohjelman määrällä voidaan arvioida, että velkojen velkajärjestelystä saama kertymä pienentyy noin 9,1 miljoonaa euroa vuosittain, jos maksuohjelman kesto lyhennetään viidestä vuodesta kolmeen vuoteen. Jos laskelman ulkopuolelle jätetään realisointikertymä, johon uudistus ei käytännössä vaikuta, vähennys on noin 7,7 miljoonaa euroa vuodessa. Yhdeksää miljoonaa euroa voidaan kuitenkin pitää siinä mielessä perusteltuna lukuna, että kokemusten mukaan maksuohjelmien viimeisinä vuosina velkojat saavat kertymiä suhteessa alkuvuosia enemmän lisäsuoritusvelvollisuuden perusteella.

Kuluttajaviraston raportin mukaan (Talous- ja velkaneuvonta, raportti vuodelta 2008)

valtion ja kuntien varoja käytettiin talous- ja velkaneuvontaan yli seitsemän miljoonaa euroa. Talous- ja velkaneuvonnassa tehtiin vuonna 2008 kaikkiaan yli 63 000 työsuoritetta, joista lähes puolet oli asiakastapaamisia. Työsuoritteen hinta oli 106 euroa. Vuonna 2008 talous- ja velkaneuvonnassa käytettiin 148 henkilötyövuotta, ja jokaisen henkilötyövuoden kustannus oli lähes 50 000 euroa. Maksuohjelman vahvistamisen jälkeiseen aikaan ajoittuvia toimia, kuten maksuohjelman muutoksia, toimeentulotuen hakemisessa avustamisia ja lisäsuoritusten laskemisia oli yhteensä noin 6 000 työsuoritetta. Maksuohjelman lyhentäminen jonkin verran vähentää tällaisten suoritteiden määrää ja siten vapauttaa talous- ja velkaneuvonnan resursseja kohdennettavaksi akuuttien tilanteiden käsittelyyn. Näin voitaisiin auttaa nopeammin ja aiempaa useampaa velallista sekä työskennellä heidän kanssaan pitkäjännitteemmin. Lisäksi uudistuksen seuraavassa vaiheessa on tarkoitus löytää keinoja järjestelmän yksinkertaistamiseksi ja siten talous- ja velkaneuvonnan resurssien tarkoituksenmukaisemmaksi käyttämiseksi.

Vaikka tämän esityksen perusteella velkojille aiheutuu menetyksiä, tilannetta ei tarkoiteta pysyväksi. Jatkossa pyritään kehittämään esimerkiksi järjestelmiä, joilla kokonaan tuottamattomien nollaohjelmien määrää voitaisiin vähentää.

Nollaohjelmia on noin 40 prosenttia vahvistettujen maksuohjelmien määrästä (ks. jaksossa 4 mainittu Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen selvitys). Luultavaa on, että osa velkajärjestelyssä olevista velallisista käy töissä virallisten järjestelmien ulkopuolella, niin sanotusti pimeästi. Tästä aiheutuu velkojille vahinkoa ja yhteiskunnalle verotulojen menetyksiä. Jos nollaohjelmien määrää kyetään pienentämään, velkojien menetystä voidaan kompensoida suorituksia kerryttävien maksuohjelmien määrän lisääntymisen kautta. Seuraavan vaiheen uudistuksessa on tarkoitus etsiä keinoja lisätä kannustavuutta nollaohjelmissa. Harkittavaksi tulee muun muassa mahdollisuus lyhentää nollaohjelman kestoa, jos velallinen työllistyy tai ryhtyy yrittäjäksi.

Käsillä olevan esityksen ei otaksuta vaikuttavan negatiivisesti maksuhalukkuuteen. Ne

velalliset, jotka ovat velkaantuneet laskelmoidusti, eivät pääse velkajärjestelyyn, ja niillä velallisilla, jotka saavat velkajärjestelyn esteestä huolimatta, maksuohjelman kesto olisi kaksi vuotta pitempi kuin muilla velallisilla. Sama koskee sellaisia velallisia, joilla ei ole maksuvaraa. Kertaalleen myönnetty velkajärjestely on uuden velkajärjestelyn este, joten velkajärjestely ei ole keino toistuvasti vapautua velkavastuusta.

Menetykset velkojatalolle eivät ole niin huomattavia, että niillä olisi havaittavaa vaikutusta korkotasoon. Jossakin määrin uudistus saattaa vaikuttaa kontrollin lisääntymiseen luotonsaannissa, mutta tämä vaikutus on nykyisessä helpon luoton yhteiskunnassa jopa toivottavaa. Vaarana tosin on se, että pienituloiset kansalaiset ajautuvat käyttämään yksinomaan kalliita kulutusluottoja ja pika-luottoja. On tärkeää, että tällaisia luottomuotoja koskevilla säännöksillä hillitään luotonannon ylilyöntejä.

Jos velalliselta puuttuu kokonaan ja pysyvästi maksuvara, maksuohjelman kesto voisi olla viittä vuotta lyhyempi. Myöskään tällä säännöksellä ei ole vaikutusta velkojien asemaan, koska velkojille ei ole odotettavissa maksusuorituksia, lukuun ottamatta satunnaisia tapahtumia kuten perintöä. Toisaalta huolellisessa luotonannossa ei voida perustaa takaisinperintää kokonaan sattumanvaraisten seikkojen varaan.

Tuomioistuinten työ määrä saattaa hieman lisääntyä, jos käy niin, että velkojat aiempaa useammin vetoavat velkajärjestelyn esteeseen saadakseen velallisen maksuohjelman viiden vuoden mittaiseksi. Uudistuksen seuraavassa vaiheessa on tarkoitus arvioida esteperusteita myös tästä näkökulmasta. Lisäksi on mahdollista tarvittaessa tiukentaa velkojien velvollisuutta perustella väitteensä.

Ehdotus vaikuttaa myös vapaaehtoiisiin sopimuksiin. Voidaan pitää selvänä, että maksuohjelman keston lyhentäminen vähentää velallisten halukkuutta tehdä kolmea vuotta pidempiä maksusopimuksia. Vastaavasti velkoja joutuu vertaamaan lakisääteisen velkajärjestelyn kertymää siihen, mitä olisi saatavissa vapaaehtoisella sopimuksella. Ehdotuksen voidaan toisaalta odottaa lisäävän kerta-suoritukseen perustuvien sopimusten määrää, koska velalliset saisivat nykyistä helpommin

järjestymään maksuohjelman kertymää vastaavan luoton esimerkiksi lähipiiriltään, sosiaalisena luottona tai Takuu-Säätiön avulla.

5 Asian valmistelu

Esitys on valmisteltu oikeusministeriön 18.9.2009 asettamassa työryhmässä. Työryhmään on oikeusministeriön lainvalmistelun ja oikeushallinnon edustajien lisäksi kuulunut edustaja työ- ja elinkeinoministeriöstä. Lisäksi työryhmään on kuulunut käräjätuomari ja asianajaja sekä kuntien edustajina talous- ja velkaneuvoja ja sosiaali- ja potilasasiamies. Yrittäjiä edusti työryhmässä Suomen Yrittäjät ja velkojatarha Finanssialan Keskusliitto ja Suomen Perimistöimistöjen liitto.

Toimeksiantonsa mukaan työryhmän tuli ensimmäisessä vaiheessa arvioida sitä, tulisiko velkajärjestelyn maksuohjelmaa lyhentää. Tämä vaihe päätettiin toteuttaa erikseen nopealla aikataululla, koska velallisten ja velkojien tulee saada mahdollisimman nopeasti tietää, mikä maksuohjelman kesto tulee olemaan. Epätietoisuus tätä keskeistä seikkaa koskevasta mahdollisesta lainmuutoksesta aiheuttaa sen, että osa velkajärjestelyasioista pysyy eräänlaisessa odotustilassa, koska velalliset eivät tiedä, miten heidän kannattaa toimia.

Oikeusministeriö pyysi mietinnöstä lausunnon 55 eri viranomaiselta ja järjestöltä. Lausuntoja saapui yhteensä 36. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä (oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2010:21). Suurin osa lausunnonantajista kannatti maksuohjelman keston lyhentämisestä tai suhtautui siihen myönteisesti. Velkojatarhaa ja tuomioistuinlaitosta edustavat lausunnonantajat kuitenkin vastustivat esitettyä muutosta.

Erityisesti tuomioistuinten lausuntopalautteen perusteella ehdotusta yksinkertaistettiin tähän hallituksen esitykseen niin, että luovuttiin alentamisperusteista, jotka ehdotuksessa koskivat kolmen vuoden maksuohjelmaa. Näin ehdotettua sääntelyä on voitu jonkin verran yksinkertaistaa ja vähentää perusteita, joihin osapuolet voivat vedota ja joista voi syntyä riitaisuutta tuomioistuimessa.

6 Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Kuten edellä on jo useassa kohdin todettu, tämä ehdotus on ensimmäinen vaihe velkajärjestelylain laajempaa uudistusta. Uudistus toteutetaan kahdessa vaiheessa, koska maksuohjelman kesto koskevan uudistuksen sisältöä ei voida jättää avoimeksi niin pitkäksi aikaa kuin velkajärjestelylain uudistaminen muulta osin vaatisi. Esityksen jälkeen on tarkoitus antaa toinen esitys, jossa velkajärjestelylakia tarkistetaan kokonaisvaltaisemmin. Velkajärjestelymenettelyä pyritään tarkistamaan niin, että se olisi mahdollisimman oikeudenmukainen, kannustava ja yksinkertainen, mutta myös velkojien edut huomioon otettava.

Tämän esityksen mukaan nollaohjelman kesto olisi viisi vuotta, paitsi jos velalliselta puuttuu pysyvästi maksuvara. Tämä kahden vuoden ero säännönmukaiseen kolmen vuoden mittaiseen maksuohjelmaan nähden aiheuttanee sen, että ne velalliset, joilla on siihen mahdollisuus, pyrkivät aiempaa tehokkaammin työllistymään ja hankkimaan maksuvaraa. Tilanne on ongelmallinen niiden velallisten kohdalla, jotka ovat työssä tai työllistyvät, mutta esimerkiksi elatuksenvarassa olevien lasten vuoksi maksuvaraa ei siltikään ole, ja heille vahvistetaan sen vuoksi viiden vuoden nollaohjelma. Muun muassa näiden velallisten asemaa on tarkoitus arvioida vielä uudistuksen toisessa vaiheessa. Erityisesti pohdittavaksi tulee, voitaisiinko myös heihin soveltaa mahdollisia uusia kannustinjärjestelmiä, jotka voisivat lyhentää alun perin viideksi vuodeksi vahvistettua maksuohjelmaa.

Oikeusministeriön lokakuussa 2008 asettama kulutusluottolainsäädännön uudistamista selvittänyt työryhmä on antanut mietintönsä (Kulutusluottoja koskevan lainsäädännön kokonaisuudistus, oikeusministeriö, työryhmämietintö 2009:15). Mietintö koskee EU:n uuden kulutusluottodirektiivin kansallista täytäntöönpanoa. Lisäksi mietinnössä ehdotetaan muun muassa, että kuluttajansuojalain (38/1978) 7 luvun 13 §:ään otetaan hyvää luotonantotapaa koskevat säännökset. Pykäläehdotuksen mukaan luottoja ei saa esimerkiksi markkinoida niin, että se on omiaan heikentämään kuluttajan kykyä harkita luo-

ton ottamista huolellisesti. Mainitun luvun 14 §:ään otettaisiin säännös luotonantajan velvollisuudesta arvioida kuluttajan luottokelpoisuus. Mietinnön pohjalta on annettu hallituksen esitys (HE 24/2010 vp). Kyseinen esitys on sopusoinnussa tämän esityksen

kanssa. Hyvää luotonantotapaa koskevilla säännöksillä tulee olemaan merkitystä myös velkajärjestelylain uudistuksen seuraavassa vaiheessa etenkin velkajärjestelyn esteperusteiden uudelleen arvioinnissa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotuksen perustelut

30 §. *Yleissäännös maksuohjelmasta tavallisten velkojen osalta.* Pykälän 1 momentin mukaan velallisen on käytettävä tavallisten velkojen suorittamiseen maksuvaransa mahdollisen vakuusvelkaosuuden vähentämisen jälkeen sekä varallisuuden rahaksimuutosta saadut varat erikseen säädetyllä tavalla. Tähän momenttiin ei esitetä muutoksia.

Pykälän 2 momentti koskee maksuohjelman kestoa niin sanottujen tavallisten velkojen osalta. Nykyisen momentin mukaan maksuohjelman sisältö on määrättävä niin, että maksuohjelman kesto on viisi vuotta. Yleisperustelujen 3 kohdassa mainituista syistä nyt ehdotetaan, että maksuohjelman kesto olisi kolme vuotta, eikä alentamisperusteita kolmesta vuodesta olisi. Selvyyden vuoksi myös tähän momenttiin otettaisiin viittaus alla todettuun 31 a §:ään.

Pykälän 3 momentti koskee velallista, joka saa säilyttää omistusasuntonsa. Nykyisen momentin mukaan tässä tapauksessa maksuohjelman kesto voi olla viittä vuotta pitempi. Pykälän 2 momenttiin ehdotetun maksuohjelman keston lyhentämisen vuoksi vastaava muutos on tarpeen tehdä myös puheena olevaan momenttiin. Momentin mukaan maksuohjelman kesto voisi olla kolme vuotta pitempi, jos velallinen saa säilyttää omistusasuntonsa. Muita muutoksia momenttiin ei tehtäisi. Momentissa säilyisi ennallaan sääntö siitä, että maksuohjelman kesto ei kuitenkaan saa tavallisten velkojen osalta ylittää kymmentä vuotta velallisen asunnon säilyttämiseksi.

Pykälän nykyinen 4 momentti koskee niin sanottua nollaohjelmaa, toisin sanoen maksuohjelmaa, jossa velallisen maksuvelvollisuus on kokonaan poistettu. Tässä tapauksessa mahdollinen maksuvaran myöhempi syntyminen aiheuttaa kuitenkin lisäsuoritusvelvollisuuden tietyn kynnysmäärän jälkeen. Nykyisen momentin mukaan nollaohjelman kesto on viisi vuotta, jollei 31 a §:stä johdu. Jälkimmäinen säännös koskee yksityisvelkojan mahdollisuutta saada maksuohjelma jatkumaan enintään kahden vuoden ajan sen

jälkeen, kun maksuohjelma on muiden velkojen osalta päättynyt. Viimeksi mainittuun pykälään ei ehdoteta muutoksia.

Momentti pysyisi ennallaan sen osalta, että nollaohjelman kesto olisi viisi vuotta. Tämä sääntö ei kuitenkaan olisi täysin ehdoton kuten nykyisin, vaan maksuohjelman kesto voisi olla viittä vuotta lyhyempi, jos velalliselta puuttuu pysyvästi maksuvara sairauden, iän tai muun vastaavan syyn vuoksi. Tällä tarkoitetaan esimerkiksi varattomia vanhuus- tai työkyvyttömyyseläkkeellä olevia velallisia, joilla elinaikanaan ei ole odotettavissa maksukykyä.

Momenttiin otettaisiin uusi säännös, jonka mukaan myös silloin, kun velkajärjestely on myönnetty 10 a §:n nojalla, toisin sanoen esteestä huolimatta, maksuohjelman kesto olisi viisi vuotta. Myös tässä tapauksessa ohjelman kestoa voitaisiin pidentää yksityisvelkojan hyväksi. Silloin kun velallinen on saanut velkajärjestelyn esteestä huolimatta, mutta hänelle vahvistetaan nollaohjelma, maksuvaran pysyvä puuttuminen esimerkiksi iän tai sairauden vuoksi antaisi mahdollisuuden vahvistaa viittä vuotta lyhyemmän maksuohjelman.

Pykälän 5 momenttiin ei ehdoteta muutoksia.

Ehdotetut muutokset vaikuttavat myös lain 32 §:ään. Viimeksi mainittu pykälä koskee tavallisten velkojen vähimmäiskertymää velallisen omistaessa asuntonsa. Pykälässä säädetään vähimmäiskertymä, joka velallisen on suoritettava tavallisia velkojaan silloin, kun velallisella on omistusasunto. Pykälän 2 momentissa säädetään siitä, mitä tähän vähimmäiskertymään luetaan. Momentin 2 kohdan mukaan tavallisten velkojen vähimmäiskertymään luetaan niin sanotun asumissuojauksen lisäksi se kertymä, jonka enintään viisi vuotta kestävä maksuohjelma tuottaa tavallisille velkojille, jos asumiskustannukset arvioidaan edullisimman vaihtoehdon mukaan.

Momenttia ei ole tarpeen muuttaa. Käytännössä 30 §:ään ehdotetut muutokset vaikuttavat kuitenkin myös puheena olevaan momenttiin, koska maksuohjelman kesto olisi

nykyistä useammin kolme vuotta. Momentin sanamuoto ”enintään viisi vuotta kestävä maksuohjelma” tarkoittaisi sen mittaista maksuohjelmaa, jota kulloinkin ollaan vahvistamassa. Vertailukohtana voi siten olla kolmen tai viiden vuoden maksuohjelma, joka siinä asiassa tulee vahvistettavaksi.

2 Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Lailla ei olisi taannehtivia vaikutuksia. Ehdotetun siirtymäsäännöksen mukaan lakia ei sovellettaisi maksuohjelmiin, jotka on vahvistettu ennen tämän lain voimaantuloa, eikä niihin maksuohjelmiin, joita koskeva maksuohjelmaehdotus on toimitettu asiaan osallille ennen tämän lain voimaantuloa.

3 Suhde perustuslakiin ja sääätämisjärjestys

Voimassa oleva velkajärjestelylaki on säädetty tavallisessa lainsäätämisjärestyksessä. Käsillä olevan esityksen mukaan velkojen suorituksia kerryttävien maksuohjelmien kestoa lyhennettäisiin viidestä vuodesta kolmeen vuoteen. Tämä muutos ei ole yleisellä tasolla velkojen kannalta kohtuuton heikennys. Käytännössä velkajärjestelyn maksuohjelmat tuottavat velkojille vain pienen kertymän. Syynä on velallisten maksukyvyttömyys ja vähäinen maksuvara. Tästä kertymän pienentymisestä velkojataholle ei aiheudu sellaisia heikennyksiä, joita voitaisiin pitää heidän olennaisten oikeuksiensa kannalta merkityksellisinä tai kohtuuttomina.

Painavat yhteiskunnalliset perusteet puhuvat sen puolesta, että velallisilla on mahdollisuus lailla säädetyillä edellytyksillä vapautua velkavastuustaan nykyistä nopeammin. Luotonanto on nyky-yhteiskunnassa saanut sellaisia muotoja, että vastaavasti myös velalliset tarvitsevat aiempaa tehokkaampaa suojaa. Ei voida pitää hyväksyttävänä sitä, että osa luotonantajista toimii tavalla, joka johtaa laa-

jat kansalaisryhmät velkaantumisen vuoksi syrjäytymisvaaraan ja seuraukset jäävät yhteiskunnan kannettaviksi.

Yksityisvelkojan, esimerkiksi takaajan erityisasema otettaisiin huomioon säilyttämällä ennallaan mahdollisuus maksuohjelman keston jatkamiseen enintään kahdella vuodella. Tällainen keston jatkaminen kerryttää koko velallisen maksuvaran verran yksityisvelkojan saatavaa, koska muut velkojat eivät ole enää maksuohjelmassa mukana.

Jos velallinen on itse aiheuttanut maksukyvyttömyytensä esimerkiksi ilmeisen kevytmielisellä velkaantumisella ja saanut esteestä huolimatta velkajärjestelyn, velkojen intressi otettaisiin huomioon siten, ettei maksuohjelman kestoa lyhennettäisi nykyisestä. Sama koskee niin sanottua nollaohjelmaa. Silloin velkojen edun voidaan katsoa vaativan, että velallinen myötävaikutusvelvollisuutensa edellyttämällä tavalla pyrkii viiden vuoden ajan saamaan maksuvaraa ja suorittamaan velkojaan.

Siirtymäsäännökset on laadittu niin, että ne eivät aiheuta muutoksia jo vahvistettuihin maksuohjelmiin ja siten turvaavat velallisten ja velkojen perusteltuja odotuksia. Ennen lain voimaantuloa vahvistetut maksuohjelmat ja tehdyt vapaaehtoiset velkasovinnot pysyvät voimassa muuttumattomina.

Ehdotetut säännökset ovat sellaisia menettelyluonteisia ja saatavan täytäntöönpanoon liittyviä säännöksiä, joista voidaan perustuslakivaliokunnan tulkintakäytännön säätää omaisuuden suojaan kohdistuvinakin yleensä tavallisella lailla (ks. PeVL 37/1998 vp ja PeVL 42/2006 vp). Esityksessä ei puututa jo vahvistettuihin maksuohjelmiin, joten ehdotus suojaa hyvin osapuolten perusteltuja odotuksia.

Edellä esitetyn perusteella katsotaan, että lakiehdotus voidaan kaikilta osin käsitellä tavallisessa sääätämisjärestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Lakiehdotus

Laki

yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 30 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yksityishenkilön velkajärjestelystä 25 päivänä tammikuuta 1993 annetun lain (57/1993) 30 §, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 63/1997 ja 1273/2002, seuraavasti:

30 §

Yleissäännös maksuohjelmasta tavallisten velkojen osalta

Velallisen maksuvara mahdollisen vakuusvelkaosuuden vähentämisen jälkeen ja velallisen varallisuuden rahaksimuutosta saadut varat on käytettävä tavallisten velkojen maksamiseen siten kuin 34 §:ssä säädetään.

Tavallisten velkojen osalta velkajärjestelyn ja maksuohjelman sisältö on määrättävä niin, että maksuohjelman kesto on kolme vuotta, jollei 31 a §:stä johdu muuta.

Jos velallisella on omistusasunto, velallisen on suoritettava tavallisia velkojaan vähintään 32 §:ssä tarkoitettu määrä. Jos velallinen säilyttää omistusasuntonsa, maksuohjelman kesto voi olla kolmea vuotta pitempi. Maksuohjelman kesto ei kuitenkaan saa tavallisten velkojen osalta ylittää kymmentä vuotta.

Jos velallisen maksuvelvollisuus on maksuohjelmassa kokonaan poistettu tai velkajärjestely on myönnetty 10 a §:n nojalla, maksuohjelman kesto on viisi vuotta, jollei 31 a §:stä johdu muuta. Silloin, kun maksuvelvollisuus on kokonaan poistettu, maksuohjelma voi kuitenkin olla viittä vuotta lyhyempi, jos velalliselta puuttuu pysyvästi maksuvara sairauden, iän tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Jos velallisen on 70 §:n 1 momentin nojalla suoritettava selvittäjän saatava, maksuohjelman kesto pitenee neljä kuukautta. Jos velallisen osuus selvittäjän saatavasta kertyy hänen maksuvarastaan maksuohjelman vahvistamisen jälkeen lyhyemmässä ajassa kuin neljässä kuukaudessa, maksuohjelman kesto pitenee vain tämän ajan.

Tämä laki tulee voimaan _____ päivänä
kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa vahvistet-
tuihin maksuohjelmiin ja maksuohjelmiin, mitettu asiaan osallisille ennen tämän lain
joita koskeva maksuohjelmaehdotus on toi- voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voi-
maantullessa voimassa olleita säännöksiä.

Helsingissä 30 päivänä huhtikuuta 2010

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Tuija Brax*

*Liite
Rinnakkaisteksti*

Laki

yksityishenkilön velkajärjestelystä annetun lain 30 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yksityishenkilön velkajärjestelystä 25 päivänä tammikuuta 1993 annetun lain (57/1993) 30 §, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 63/1997 ja 1273/2002, seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

30 §

30 §

Yleissäännös maksuohjelmasta tavallisten velkojen osalta

Yleissäännös maksuohjelmasta tavallisten velkojen osalta

Tavallisten velkojen suorittamiseen on käytettävä velallisen maksuvara mahdollisen vakuusvelkaosuuden vähentämisen jälkeen sekä velallisen varallisuuden rahaksimuutosta saadut varat sen mukaan kuin 34 §:ssä säädetään.

Velallisen maksuvara mahdollisen vakuusvelkaosuuden vähentämisen jälkeen *ja* velallisen varallisuuden rahaksimuutosta saadut varat on käytettävä tavallisten velkojen *maksamiseen siten* kuin 34 §:ssä säädetään.

Tavallisten velkojen osalta velkajärjestelyn ja maksuohjelman sisältö on määrättävä niin, että maksuohjelman kesto on viisi vuotta. *Maksuohjelman kesto voi kuitenkin olla lyhyempi kuin viisi vuotta, jos se on kohtuullista ottaen huomioon velallisen olosuhteet, velkaantumisesta kulunut aika sekä se, miten ja missä määrin velallinen on suorittanut velkojaan ennen maksuohjelman vahvistamista tai suorittaa niitä omaisuuden rahaksimuutosta saatavilla varoilla.*

Tavallisten velkojen osalta velkajärjestelyn ja maksuohjelman sisältö on määrättävä niin, että maksuohjelman kesto on *kolme* vuotta, *jollei 31 a §:stä johdu muuta.*

Jos velallisella on omistusasunto, velallisen on suoritettava tavallisia velkojaan vähintään 32 §:ssä tarkoitettu määrä. Jos velallinen säilyttää omistusasuntonsa, maksuohjelman kesto voi olla viittä vuotta pitempi. Maksuohjelman kesto ei kuitenkaan saa tavallisten velkojen osalta ylittää kymmentä vuotta.

Jos velallisella on omistusasunto, velallisen on suoritettava tavallisia velkojaan vähintään 32 §:ssä tarkoitettu määrä. Jos velallinen säilyttää omistusasuntonsa, maksuohjelman kesto voi olla *kolmea* vuotta pitempi. Maksuohjelman kesto ei kuitenkaan saa tavallisten velkojen osalta ylittää kymmentä vuotta.

Jos velallisen maksuvelvollisuus on maksuohjelmassa kokonaan poistettu, maksuoh-

Jos velallisen maksuvelvollisuus on maksuohjelmassa kokonaan poistettu *tai velka-*

kelman kesto on viisi vuotta, jollei 31 a §:stä johdu muuta.

Jos velallisen on 70 §:n 1 momentin nojalla suoritettava selvittäjän saatava, maksuohjelman kesto pitenee neljä kuukautta tai sitä lyhyemmän ajan, jolta velallisen osuus selvittäjän saatavasta kertyisi hänen maksuvarastaan maksuohjelman vahvistamisen jälkeen.

järjestely on myönnetty 10 a §:n nojalla, maksuohjelman kesto on viisi vuotta, jollei 31 a §:stä johdu muuta. Silloin, kun maksuvelvollisuus on kokonaan poistettu, maksuohjelma voi kuitenkin olla viittä vuotta lyhyempi, jos velalliselta puuttuu pysyvästi maksuvara sairauden, iän tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Jos velallisen on 70 §:n 1 momentin nojalla suoritettava selvittäjän saatava, maksuohjelman kesto pitenee neljä kuukautta. *Jos velallisen osuus selvittäjän saatavasta kertyy hänen maksuvarastaan maksuohjelman vahvistamisen jälkeen lyhyemmässä ajassa kuin neljässä kuukaudessa, maksuohjelman kesto pitenee vain tämän ajan.*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Ennen tämän lain voimaantuloa vahvistettuihin maksuohjelmiin ja maksuohjelmiin, joita koskeva maksuohjelmaehdotus on toimitettu asiaan osallisille ennen tämän lain voimaantuloa, sovelletaan tämän lain voimaantullessa voimassa olleita säännöksiä.
